

lahko ugotovimo, da poudarjanje strokovnjakarskega jezika (izrazoslovja) nehoti zavaja avtorja tudi v malomarnost in ohlapnost, v kopičenje tujih izrazov na povsem preprostih mestih, kar nas zavaja v (verjetno zmotno) prepričanje, da se avtor »postavlja«. V tem prepričanju nas potrjujejo tudi hrvatski prevodi temeljnih strukturalističnih in semioloških del (Levy-Strauss, Barthes itd.), ki so jezikovno neprimereno preprostejši in seveda — kar je še pomembnejše — jasnejši in preglednejši. To pa najbrž pomeni, da je mogoča uporaba semiotičnih prijemov tudi v slovenskem jeziku, ne da bi ga zreducirali na nekaj zaimkov in pomožnih glagolov.

Na vsak način pa velja uvodna ugotovitev: Rotarjev tekst je osvežitev in sijajna provokacija, skratka dejanje na področju teorije likovne govorice, ki kaže na resna prizadevanja (in rezultate) mlajše generacije slovenskih umetnostnih zgodovinarjev.

Ivan Sedej

JOŽE SNOJ, BALADE ZA GLAS IN RAGLJE

Teksti v zadnji pesniški zbirki Jožeta Snoja *Balade za glas in raglje* (Obzorja, Maribor 1973, opremil Matjaž Vipotnik, str. 70), izšla je deset let po prvi zbirki *Mlin stooki* 1963, še vedno vztrajajo v absurdnem aktivizmu kot edini možni človekovi dejavnosti. V prvem ciklu nerazločno, nedoločno: zjutraj, opoldne, zvečer je pesnikova bivanjska stiska razpeta v vsakdanje dogajanje: zjutraj, opoldne, zvečer — časovni termini — so samo ponavljajoča se shema, v katero so vključene prvine dneva. Organiziranost pesniškega sporočila v prvem ciklu ne presega spopada med časovno določenostjo in ujetostjo biti in njenim nenehnim samoutemeljevanjem: s poizkusom samozbrisa in nove samoutemeljitve. »Use-

dline« novega jutra »umiva« pesnik iz jutra v jutro, v neskončnost. Dan je samo obred, dnevi ponavljanje istega obreda. Raba istih glagolnikov — odkrivanje, umivanje, uigravanje, uničevanje — stopnjuje v ciklu slogovno izdelanost prvega dela zbirke. (Izmivanje vesti, Nadležni glas, Použivanje vesti, Želodčna slabost in drugi dvomi.)

Drugi cikel — zarotitve za moč in stanovitnost — opušča obredno časovno ujetost. Premik je premik v dejavnost, v vsesplošno akcijo, v akcijo prek vseh ovir, ne glede na njen konec. Statiko prvega cikla razbijejo dinamika, življenjski voluntarizem in vitalizem. Akcija »pride, vstane in vzdigne« sproži nezaustavljivi tok življenja. Obrednost, element statike, zamenja dinamični aktivizem, zato je vez med obema cikloma, zadnja pesem prvega cikla — A vendar — rojstvo resnice, resnica akcije.

Osrednji cikel — balade za glas in raglje — daje zbirki naslov. Cikel balad, naslov že spominja na Kosmačevo *Balado o trobenti in oblaku*, ubeseduje in na novo tehta socialno-zgodovinske, revolucijske, v slovenski povojni literaturi že upodobljene pesniške strukture. Jože Snoj je postavil v središče tretjega cikla vprašanje akcije in ideologije v njuni diahroniji. Razpetost motiva revolucije — od čiste predanosti, zavezanosti revoluciji do smrti, pa do njene vnovične uveljavitve (*Balada o pravici, o mladosti*) — ni več samo ideološki problem, je že problem etičnega očiščenja v revoluciji. Nenehno gre za razpon od revolucijske pristnosti do njene razkroja. Razkroj je že pesnikova intima, je potrditev vzročno-posledičnih zvez revolucija—porevolucija. Balade Jožeta Snoja izničujejo revolucijo kot golo akcijo: revolucija je samo spremljajoči pojav človeka, etičnega bitja. Poizkus za vzpostavitev istosti med pristnostjo revolucije in njenim vidnim razkrojem je blokiran s prebliskom sedanjosti (*Balada o šarhu*), s sanjskim

prebliskom (Balada o ozeblinah), s kmetovo porevolucijsko socialno problematiko (Balada o kmetu), z izseki iz sodobne, porevolucijske družbe (Balada o zmagovalcu, Barvni televizijski prenos). Jože Snoj motivno in izrazno razširja svoj tretji cikel s prvinami ljudskih pesmi in narodnih običajev, z njihovim preoblikovanjem (Balada o Krjavlju, Skeč / ... prvi reče: pojmo / drugi reče pijmo / prvi vpraša: kje bomo denar dobili / drugi reče: v materini skrinji / ..., Slovenski vsi sveti). Zavrtje prave erotike z njeno vizionarstvom je razvidno v pesmi Striptease za votle oči.

Tretji cikel pesniške zbirke Balade za glas in raglje je najbolj neenoten. Oba prejšnja cikla, jezikovno zaprta v bivanjsko obredje dneva (prvi) in v klic k akciji (drugi) sta samo uvod, napoved semantično bolj odprtih pesmi tretjega cikla. Možnost opomenjanja neenotnega tretjega cikla, ki je zamejen s socialno-revolucionarno, deloma zgodovinsko-etnografsko tematiko, nastaja samo v odnosu revolucijska preteklost—danes. Modeliranje temelji na otipljivem svetu, na določeni skušnji o njem in šele v model sveta, v slovenski poeziji sicer že aktualiziran, vključuje pesnik Balad polisemantično metaforiko, ji odpira možnost različnih branj. Prva cikla sta motivno in metaforično šele priprava za vstop v branje celovitejših pesniških organizmov z estetsko dodelano strukturo.

M. Zlobec

MIROSLAV SLANA-MIROS: NA ZELENEM OSLU (DZS 1973, opremil avtor, str. 71)

Tretja pesniška zbirka Miroslava Slane (prva Dedova piščal 1971, druga Iz ljubezni do nekaterih reči 1971) se tematsko razlikuje od prvih dveh. Tematsko variacijo domačije, otroštva je nadomestila variacija nove teme: morje in

človek ob njem. Pesniško sporočilo noče biti tematsko razširjeno, noče razpreti novih, drugačnih semantičnih polj: blokira jih enosmernost pesniškega sporočila in hotena smeritev bralčevih aktualizacij teksta.

V prvi ubeseditveni varianti napovedane teme spremlja deskripcijo pesniškega dogajanja ironija (Budnica, Prebujenje morja), ki se še bolj stopnjuje v pesmi Pletivec mrež: pesnikova vizionarna, pogojena identifikacija s plodnostjo rib, polnostjo mreže, varnostjo čolna, rastjo kruha, možnostjo ulova ribe, se v drugem delu pesmi razbije: dosega cilja je porazna, ribič ostane osramočen; riba mu obesi v usta sladkorček, pripne orgle v ušesa in puhne sol v oči.

Pesnikova prizadetost se iz ironične ubeseditve spremeni v socialno. Če pomeni polna mreža rib v pesmi Pletivec mrež za ribiča moralno sramoto, poraz, pomeni že v pesmi Prazne mreže usoda praznih mrež tudi ribičevo usodo: da s polno mrežo zadiham / v njej je vklesano / moje rojstvo. Dilema med etiko in eksistenco je razvidna, sporočena v okviru istega motivnega sklopa.

Pesnikov položaj v svetu je negotov: kliče k »prezračanju tega norega sveta«, k akciji, skupaj z ljubljeno (Osvežitev). Z Vprašanjem o lastnini morja Miroslav Slana socialno problematiko še zacstri: morje je tistih / ki trepetajo za otroke / pred biči viharja / ... / morje ni tistih / ki z znojem ne zmijejo ostrine kamnov / ... / ki ga spod senčnikov gledajo. Funkcija nove variacije v okviru iste teme je prerez običajnega rešitve v diahroniji človekovega življenja: človekovo življenje je naivno modro (Oslovstvo), dolgočasno in žalostno (Vztrajati), brez temeljnih sprememb (Nenehni danes), iskanje lastnega jaza (Jaz-človek). Ubeseditve je komunikativna, skoraj tendenčna, včasih izzivalna (Dober dan devize), nenehno razpleta med dvema poloma: polnostjo in ele-